

Josip Primozic - Tošo

Galerija DLUM, Maribor
1. 3. do 1. 4. 2022

Josip
Primožič
- Tošo

Josip Primožič – Tošo

Šport in umetnost sta bili dejavnosti, ki sta krojili življenjsko pot Josipa Primožiča Toša. V gimnastiki je dosegel vse, kar si športnik lahko želi, od olimpijske medalje do številnih zmag na svetovnih prvenstvih. Kot mednarodni sodnik pa je stik s to športno disciplino ohranjal tudi po končani telovadni karieri. Ustvarjalni pol Primožičeve osebnosti se, v primerjavi z vrhunskimi športnimi dosežki, še zdaleč ni tako uspešno uveljavil. In vendar ga je Primožič z zagnanostjo, predanostjo in disciplino športnika uril, mojstril in preizkušal vse do konca. Ljubezen do likovnega izražanja se ga je dotaknila že v otroštvu, ko je opazoval očeta, poklicnega mizarja, ki je v prostem času rad in lepo rezbaril. Takrat je odkril, da lahko z oblikovanjem različnih materialov ali z risbo in barvo poustvarimo podobo sveta, v njegovi realni prepoznavnosti. In prav realistično izhodišče, ki ga je podajal z lepотно stiliziranimi ali ekspresivno deformiranimi oblikami, je slog, ki se mu je avtor trajno zapisal.

Josip Primožič - Tošo

Nedvomen slikarski talent, ki ga zaradi vrste okoliščin ni mogel potrditi s formalno izobrazbo, je razvijal in izpopolnjeval na različne načine. Kot aktiven telovadec in kasneje mednarodni sodnik, je obiskal vrsto evropskih prestolnic in vselej je našel čas tudi za ogled muzejev in galerij. To ga je spodbujalo, da je pričel resneje študirati strokovno literaturo, obiskovati slikarske tečaje priznanih umetnikov in se vključevati v tedanja umetniška združenja. Veliko mu je pomenilo skupno slikanje, poklicno sodelovanje in druženje z Maksom Kavčičem, vodilno umetniško osebnostjo mariborskega povojnega obdobja, kar je pustilo viden pečat tudi v Primožičevem slikarskem delu. Ob slikarstvu, se je Primožič ukvarjal še z risbo, grafiko, karikaturo, ilustracijo, kiparstvom in scenografijo, ki se ji je posvečal tudi poklicno. Kot scenograf mariborskega gledališča je v dveh desetletjih oblikoval 65 dramskih in opernih scenskih uprizoritev. Avtorjev izjemno plodovit likovni opus zajema prizore iz kmečkega življenja,

urbanega in tovarniškega okolja, krajine, tihožitja, avtoportrete in portrete. Zvedavost kreativnega duha in večna želja po preverjanju drugačnega, ga je usmerila tudi k širokemu spektru likovnih tehnik, od olja, akrila, pastela do akvarela, svinčnika in tuša. Barva pa je bila tisti likovni element, ki ga je najbolj privlačil. Večkrat je motive starejšega datuma obdelal v nizu novih barvnih variant. In prav to dokazuje, da je bil v osnovi slikarstvu zapisan ustvarjalec, ki je dajal prednost melodiki barvnega zapisa. Vse do smrti je bil prepričan, da lahko komaj dokončano delo poda še bolje, kar ga je gnalo k stotinam novih in novih realizacij. Josip Primožič Tošo je bil topla in svetla osebnost, ki se je na svoje in tuje življenjske probleme odzivala z vitalnostjo in s širino empatata. S humornostjo, porojeno iz zdravega optimizma je s šalami in dovtipi rad zabaval svojo okolico. Tisti, ki smo ga poznali, se ga spominjamo kot človeka z velikim srcem.

Milojka Kline

Josip Primožič - Tošo

Risanje je poleg fizkulture Josipa Primožiča Toša zanimalo od poznega otroštva. Po vsem znani vrhunski karieri telovadca v dvajsetih in tridesetih letih se je ustalil v Mariboru, zaključil zamujeno srednješolsko izobrazbo, se zaposlil kot tehnični risar v mestnem gradbenem uradu in se začel intenzivno izpopolnjevati v slikarstvu. Sprva pri Karlu Jiřaku, po vojni pri Maksu Kavčiču. Vpliv slednjega in nekaterih slikarskih kolegov iz širše skupine mariborskih umetnikov je bil močan, a je Primožič sčasoma tudi ta talent z veliko truda in vneme zbistril v solidno likovno dovršenih kompozicijah. K temu je nedvomno pripomogla zaposlitev v scenskem ateljeju Slovenskega narodnega gledališča Maribor. Upodabljal je raznovrstno tematiko. Najštevilčnejši so portreti, kjer je le redko presegel togo postavitev modela pred nedoločljivo prizorišče in bil dosleden v konkretnih značajskih podobnostih. Sledijo figuralne in žanrske upodobitve, vedute in predvsem krajine, pri slednjih je bil najbolj prepričljiv. Z več domišljije in s svobodnejšo

likovno potezo je neumorno raziskoval barvno paleto, njeno intenziteto in načine nanašanja. Pogosto se je vračal k motivom prekmurskih ravninic, razgibanih Haloz in Slovenskih goric, zelenega okoliša Maribora, slikovite doline reke Drave ali Soče in obmorskega pejzaža. Pred nami je nabor slik iz zapuščine umetnikove družine. Med njimi je mogoče slediti avtorjevemu prehajanju od realističnih izhodišč preko fovistične likovne tradicije v maniri plenerističnih slikarskih druženj v Prekmurju pod Kavčičevim vodstvom in dalje preizkušanja postimpresionistično-barvno razpoloženske interpretacije do zorenja v samosvojih barvnih kompozicijah. Iz sredine petdesetih let izpostavimo delo Mlin na Muri (slika 3), kjer se je izrazno najbolj približal fovističnemu slikarstvu čistega in ploskovitega nanosa barv, brez plastične modelacije, brez perspektive in čustvenih poudarkov. V motivu je zajel dogajanje na reki z rahlo dvignjenega zornega kota. Barvna paleta je kontrastna, a svobodno izbrana, intenzivna

Josip Primožič - Tošo

in gosto nanešena. V osredju prepoznamo mlin, čoln in splav z volovsko vprego, na obrežju reke pa vegaste hiše. Vse naštetu je orisano z značilno črno obrobo, modelacija objektov je s tem trša in rahlo deformirana, a se kljub temu dobro vključuje v strukturo slike. Študijsko potovanje po Italiji leta 1955 je v Primožičevem ustvarjanju spodbudilo več spontanosti, kar je zaznati v svetlejšem in bolj ubranem koloritu ter v skicoznejši potezi. Po seriji likovnih vtisov iz Benetk, Firenc in Rima je pogosteje slikal vedute. Med njimi je tudi iz pred desetletja ponovljeni motiv Celja (slika 4). Cesto, ki vodil v mestno središče je naslikal v enakem barvnem razmerju, a v popolnoma drugačnem likovnem izrazu. Mlajšo kompozicijo, iz leta 1967, je osvobodil robustne fovistične forme, sled čopiča je lahkotnejša in svetlejša, linija objektov je mehkejša. Stavbe, drevesa, vagona in konjska vprega so podani povsem poenostavljeno. Celoten prizor učinkuje kot impresija.

Iz tega obdobja je motivno zgovorna tudi serija podob, ki likovno beleži gradnjo Titovega mostu. Tematika ga je pritegnila tako, da se je po dolgem času lotil osnov tehničnega risanja. Nastajajočo monumentalno gradbeno konstrukcijo je prikazal s prepletom vertikal in horizontal ter s premišljenim koloritom poudaril materialnost posameznih delov mostu. Na izbranem prizoru (slika 5) je statičnost naslikanega ambienta posrečeno razgibal s silhueto drvečega vlaka in z vehementnimi potezami razburkal gladino reke, razpihal zeleno obrežje in delno jasno nebo. Vrnimo se h krajinskim motivom Štajerske in Primorske, ki jih je nenehno prilagajal neštetim barvnim variacijam. Konec šestdesetih let je med drugim eksperimentiral v kromatično usklajenem barvnem sestavu. Na tak način je večkrat prikazal barvito jesen na gričih za Tremi ribniki (slika 6). Pri tem je zaznati umetnikovo pretiravanje z izraznimi sredstvi,

Josip Primožič - Tošo

kar je vodilo v težje prepoznavanje naslikanega motiva. Šele s pomočjo asociacij je mogoče izluščiti posamezne vsebinske poudarke. Sočasno ga je pritegnila obmorska tematika, podana z bolj risarskimi rešitvami. Poleg vedut so pogosti motivi z mediteransko vegetacijo, med katero prevladujejo podobe oljk. Njihovo bujno vejevje in plodove je rad poudarjal z vijugasto linijo pastela. Za prikaz močne sončne svetlobe, beline skal in živo rdečo zemlje je poživil kolorit (Sliki 9 in 10). Najbolj samosvoj in zrel izraz je Primožič dosegel v slikovitih prikazih dravske in soške doline sredi sedemdesetih let. Ohranil je ploskovit način podajanja motiva s širokimi potezami in z mehкими barvnimi prehodi. V harmoniji naštetega je večkrat dosegel idealno razpoloženje, kar je dalo prizoru več poetičnega zanosa. Tako je v toplem žametnem koloritu prikazal gmote jesenskega gozda nad reko Dravo (slika 11)

in v nasprotni barvni skali odprl pogled na sončno dolino bistro modre Soče (slika 12). V takšnem umirjenem likovnem izrazu pretežno svetle barvitosti je Primožič zaključil svojo ustvarjalno pot, kar nam recimo kaže podoba ženske figure z glasbilom, katere likovni učinek je predvsem dekorativen (Slika 13). Iz tega kratkega, a motivno raznolikega pregleda slikarskega opusa ugotovimo, da je ustvarjalnost Josipa Primožiča - Toša dosegla različne razvojne stopnje, v katerih je neutrudljivo preizkušal lastno kreativnost skladno z različnimi izraznimi možnostmi risarskih in slikarskih prvin, zaradi česar ga uvrščamo med najbolj prodrone samouke kroga mariborskih likovnikov prejšnjega stoletja.

Mojca Štuhec

Josip Primožič – Tošo

Rojen je bil leta 1900 v Ljubljani. Sedemletnemu mu umre mati, tako je odraščal v krogu širše družine. Do leta 1914 je zaključil šest razredov ljudske šole in en semester realke, nato se je izučil za livarja. Zaradi šibkega zdravja je med prvo svetovno vojno delal v tovarni orožja Samasa v Ljubljani. Leta 1921 je odšel na služenje vojaškega roka v Kraljevo, kjer se je navdušil nad telovadbo, portretiranjem in igranjem v humorističnih predstavah, dobil pa je tudi vzdevek Tošo. Med letoma 1924 in 1938 je nastopil na treh olimpijskih igrah in štirikrat slavil zlato na svetovnih prvenstvih v orodni telovadbi. Kariero je zaključil pri štiridesetih, postal je trener in mednarodni sodnik za gimnastiko. Med tem se je leta 1928 za stalno preselil v Maribor, se poročil in si ustvaril družino, se zaposlil kot gradbeni in geodetski

risar pri občinskem gradbenem uradu in dokončal meščansko šolo. S slikarstvom se je ukvarjal od leta 1938, učil se je najprej pri Karlu Jiřaku in po vojni pri Maksu Kavčiču. Sodeloval je na prvi skupinski razstavi v osvobojenem Mariboru. Leta 1949 je sprejel mesto scenografa v SNG Maribor, kjer je ostal do upokojitve. Upokojil se je leta 1962. Po ženini smrti leta 1968 se je povsem posvetil slikarstvu. Redno se je udeleževal likovnih kolonij in razstavljal z Upodabljaljajočimi umetniki Maribor (1945–1955), DSLU – Pododbor Maribor (1955–1972) in DLUM ter tudi samostojno. Leta 1983 je prejel bronasti grb mesta Maribor. Življenjsko pot je zaključil 18. 8. 1985 v Mariboru. Mesto se mu je ponovno poklonilo leta 2021 s postavitvijo spomenika, akademske kiparke Vlaste Zorko, v neposredni bližini stadiona Ljudski vrt.

1. Portret hčerke Maje, 1942, akvarel, papir, lesenit, 40 × 29 cm

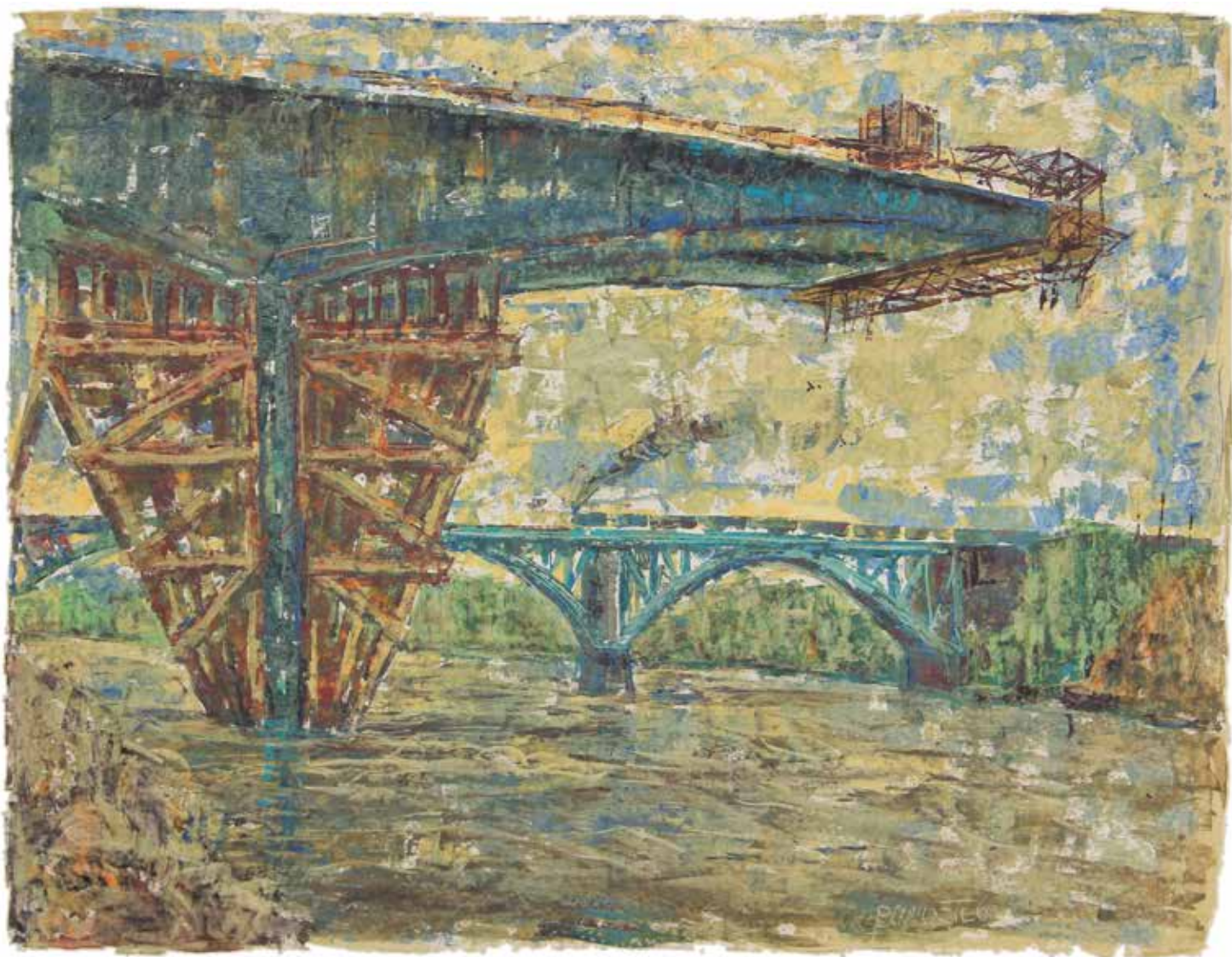
2. Portret žene Avguste, 1945, olje, papir, lesonit, 53,5 × 51,5 cm

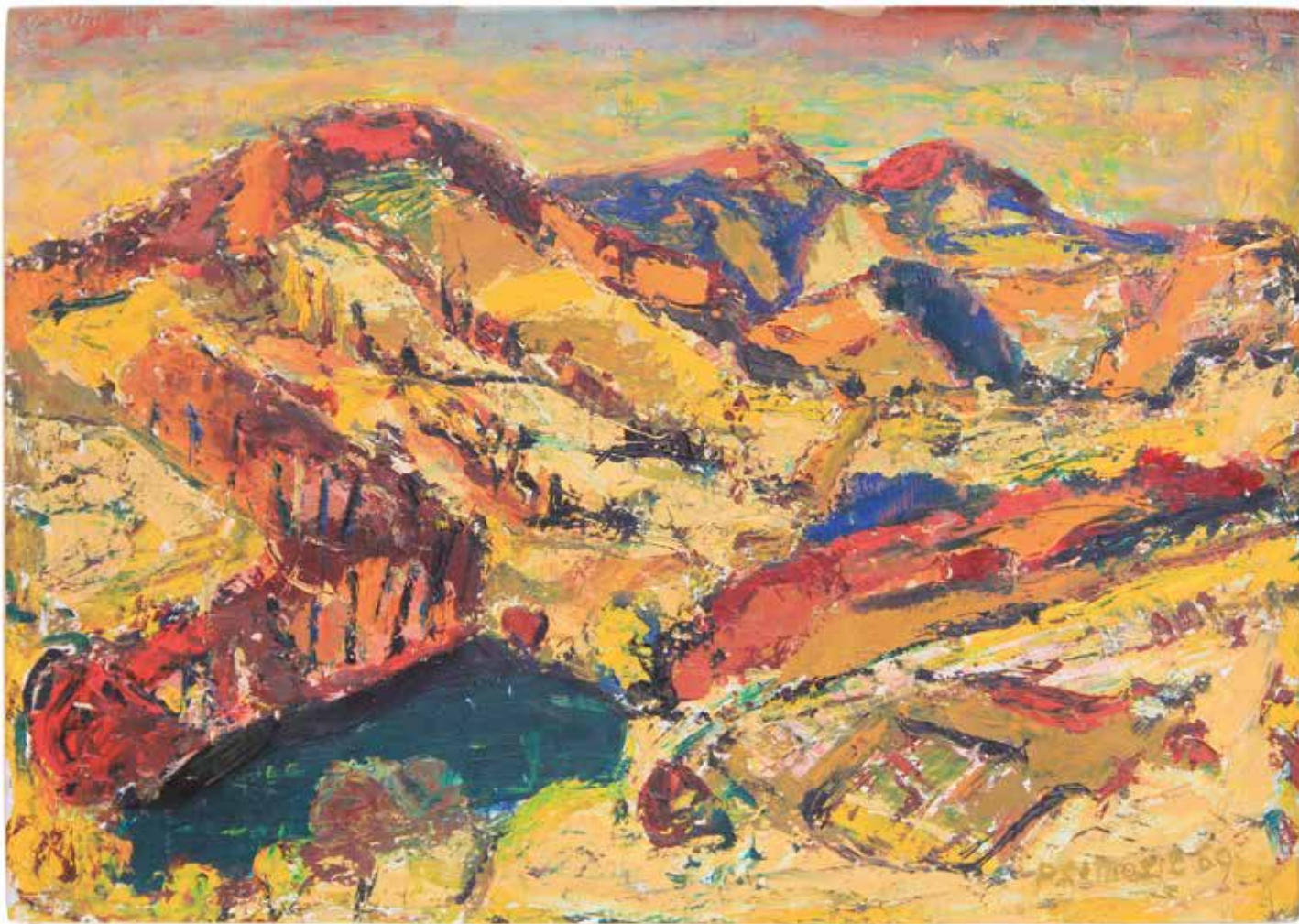
3. Mlini na Muri, 1955, olje, papir, lesonit, 66 × 89 cm

4. Motiv iz Celja, 1967, gvaš, papir, lesonit, 42 × 49 cm

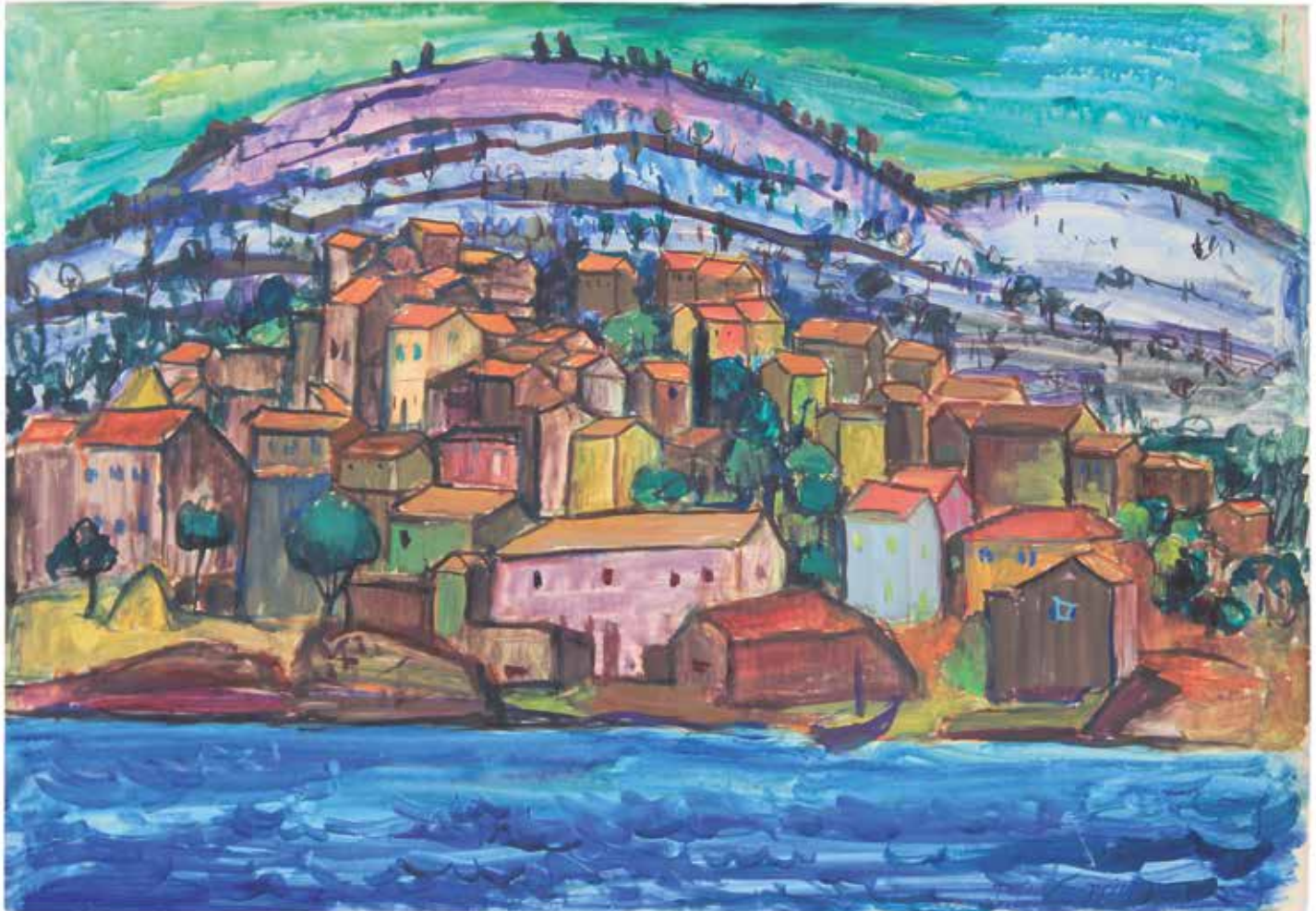
5. Gradnja III, 1963, olje, papir, lesonit, 50,5 × 71 cm

6. Ribniško selo II, 1969, olje, papir, lesonit, 50 × 70,5 cm

7. Oktober, 1970, olje, papir, lesonit, 68 × 97,2 cm

8. Ob morju, 1977, gvaš, papir, lepenka, 59 × 72,5 cm

9. Oljke, 1977, akril, gvaš, papir, lesnit, 50 × 70 cm

10. Oljke, 1975, akril, papir, lepenka, 59 × 72,5 cm

11. Dravska dolina, 1974, akril, papir, lepenka, 72 × 84,5 cm

12. Soška dolina, 1974, akril, papir, lepenka, 57 × 70 cm

13. Muziciranje, 1984, akril, papir, lepenka, 70 × 51,5 cm

Josip
Primožič
- Tošo

Kolofon

Naslov kataloga: Josip Primožič – Tošo
Katalog izdal: DLUM, Trg Leona Štuklja 2, Maribor
Založnik: DLUM, Maribor
Zanj: dr. h. c. Vojko Pogačar

Avtorici besedil: mag. Mojca Štuhec, Milojka Kline
Avtor fotografij: Vojko Pogačar

Razstava v galeriji DLUM, Židovska ulica 10, Maribor

Dostopno na: <https://www.dlum.si>

Izid: Maribor, marec 2022

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

75(497.4)(083.824)(0.034.2)

PRIMOŽIČ, Tošo, 1900–1985

Josip Primožič – Tošo [Elektronski vir] / [avtorici besedila Mojca Štuhec, Milojka Kline ; avtor fotografij Vojko Pogačar]. – Maribor : DLUM, 2021

Način dostopa (URL): <https://www.dlum.si>
COBISS.SI-ID 98580739

sponzorji:

